

Handläggare: Leif Hagstrand
Tfn: 08-508 03 337

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

**Yttrande över revisionskontorets revisionsrapport
"Skolornas arbete för att motverka mobbning och andra
former av kränkande behandling" (Nr 2005:12)**

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar att som yttrande över revisionskontorets revisionsrapport nr 2005:12 lämna detta tjänsteutlåtande.

Jack Kindberg
Stadsdelsdirektör

Cathrine Önnestam
Avdelningschef

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för barn och ungdom.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till stadsdelsnämnden i Spånga-Tensta översänt revisionskontorets rapport nr 2005:12, "Skolornas arbete för att motverka mobbning och andra former av kränkande behandling", för yttrande senast den 1 mars 2006.

Revisionskontoret har under ett antal år granskat arbetet mot mobbning och annan kränkande behandling i Stockholms skolor. Granskningen har

skett vid sexton skolor – tretton grundskolor och tre gymnasieskolor. Skolorna i Spånga-Tensta har inte omfattats av denna granskning. Resultatet av granskningarna har tidigare redovisats i tre olika revisionsrapporter. I den första rapporten (nr 2001:1) redovisades resultaten dels från en enkät till ca 1400 elever i skolår 3, 6 och 9 i grundskolan samt år 2 i gymnasieskolan dels från intervjuer med skolornas elevvårdsteam/antimobbingsgrupper. I den andra rapporten (nr 2002:8) redovisades resultaten av en fördjupad granskning av antimobbingsarbetet vid Högalidsskolan och Riddarfjärdsskolan/Svenska Balettskolan. Den tredje rapporten (nr 2005:2) redovisade resultaten av en ny enkätundersökning vid samma skolor och motsvarande klasser. En jämförelse gjordes också av elevernas svar från de båda enkätutgåvorna.

Den nu föreliggande rapporten är alltså den fjärde i ordningen. I den redovisas resultatet av revisionskontorets intervjuer med skolledning och företrädare för elevvårdsteam och antimobbingsgrupper samt kontorets granskning av skolornas handlingsprogram. Rapporten innehåller även revisionskontorets sammanfattande bedömningar och slutsatser vad gäller dels skolornas arbete för att motverka kränkningar, dels stadens styrning och uppföljning. Granskningen har skett med utgångspunkt från Skolverkets *Allmänna råd och kommentarer för arbetet med att motverka alla former av kränkande behandling*.

Revisionskontoret presenterar sina sammanfattande bedömningar och slutsatser i följande sju punkter, som förvaltningen också valt att ta som utgångspunkt för sitt yttrande.

- En stor majoritet av eleverna trivs bra och känner sig trygga i skolan, men 5-10 % av eleverna känner sig otrygga och 2-3 % svarar att de ofta blir mobbade.
- De granskade skolorna anstränger sig för att arbeta strukturerat och målmedvetet, men det finns betydande förbättringsområden.
- Många elever säger att de vuxna i skolan sällan eller aldrig märker om elever behandlar varandra illa.
- Det behövs en stadsövergripande policy med grundläggande principer, tydliga ställningstaganden och konkret vägledning för skolornas arbete.
- Det behövs också tydliga riktlinjer för dokumentation och förvaring av handlingar i samband med fall av mobbning och andra kränkningar.
- Ny lagstiftning ökar kraven på det förebyggande arbetet och skärper stadens skadeståndsansvar.
- Erfarenheter från forskning och beprövad verksamhet måste ligga till grund för rekommendationer om arbetsmetoder.

Förvaltningens förslag

Inledningsvis kan sägas att förvaltningen ser revisionskontorets granskning av skolornas arbete mot mobbning och annan kränkande behandling som ett värdefullt bidrag till de insatser som idag görs på detta område på olika nivåer i stadens skolsystem. Som helhet kan vidare sägas att förvaltningen väl känner igen de förhållanden som beskrivs och ställer sig bakom flertalet av de bedömningar och slutsatser som görs i rapporten. I det följande kommenterar vi dessa bedömningar och slutsatser utifrån de ovan nämnda punkterna.

- En stor majoritet av eleverna trivs bra och känner sig trygga i skolan, men 5-10 % av eleverna känner sig otrygga och 2-3 % svarar att de ofta blir mobbade.
- Många elever säger att de vuxna i skolan sällan eller aldrig märker om elever behandlar varandra illa.

Vi delar revisorernas uppfattning att målet måste vara att kränkningar aldrig ska förekomma. Detta tydliggörs också i de statliga styrdokumenterna för skolan. I läroplanen för det obligatoriska står det exempelvis att ”Ingen skall i skolan utsättas för mobbning.” (Lpo 94, Kap 1, Skolans värdegrund och uppdrag). Det faktum att en stor majoritet av eleverna känner sig trygga i skolan är därför inte något som skolans personal och ledning kan slå sig till ro med. Varje elev som känner sig otrygg eller blir mobbad är en för mycket. Procentsiffrorna från undersökningen är en förnyad uppmaning till skolorna att ta frågor om kränkande behandling på största allvar. Det är som revisorerna konstaterar: ”En fundamental förutsättning för ett framgångsrikt lärande är att eleverna kan känna sig trygga”.

Rapporten visar på att eleverna och de vuxna har olika uppfattningar om i vilken omfattning kränkningar förekommer. Det är bekymmersamt när 19 % av eleverna i skolår 6 och 44 % av eleverna i skolår 9 uppger att de vuxna i skolan sällan eller aldrig märker om elever behandlar varandra illa. Ytterligare insatser behövs därför för att de vuxna på skolan ska bli mer medvetna om vad som händer mellan eleverna. En viktig förutsättning för att kunna åstadkomma förbättringar är att alla vuxna på skolan görs delaktiga i det förebyggande arbetet. Självklart ska även eleverna och föräldrarna involveras i detta, vilket flertalet skolor också gör genom kamratstödare och på andra sätt. En annan förutsättning är att skolorna aktivt och på olika sätt verkar för att förhindra anonymitet bland eleverna. Exempel på detta är skolor där lärarna fungerar som mentorer för små elevgrupper och där äldre elever blir faddrar för yngre. Skolans lokaler och utemiljö måste också ständigt ses över för att förhindra att eleverna

lämnas utan de vuxnas tillsyn. Bland skolorna i Spånga-Tensta finns flera goda exempel på insatser inom alla de nämnda områdena.

Eftersom var tionde elev i enkätundersökningarna svarar att även lärare mobbar är det nödvändigt att skolorna noggrant granskar sin verksamhet utifrån denna vetskap.

- De granskade skolorna anstränger sig för att arbeta strukturerat och målmedvetet, men det finns betydande förbättringsområden.

Det är glädjande att granskningen visar att flertalet rektorer arbetar på ett strukturerat och målmedvetet sätt för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling. Rapporten visar dock på att det på flera skolor finns ”betydande förbättringsområden”, av vilka vi här kommenterar några.

Det är tydligt att så gott som alla skolor i dag har skrivna handlingsprogram för att upptäcka och åtgärda mobbning och kränkningar. Men vi ser, liksom revisorerna, behovet av att uppdatera dessa program i enlighet med Skolverkets ”Allmänna råd” och att göra dem till ”levande dokument”. En förutsättning för det senare är att såväl personal som elever och föräldrar görs delaktiga när programmen utformas och att de sedan görs kända för alla. Det är anmärkningsvärt att 40 % av eleverna i skolor 9 svarar att de inte vet om skolan har några skrivna regler för hur man ska hantera mobbning. Vi noterar också att flera rektorer inte kände till Skolverkets ”Allmänna råd”. Här finns uppenbarligen behov av informationsinsatser.

Vi är överens med revisorerna om att skolorna måste förbättra sina rutiner för att tidigt upptäcka kränkningar. Hänsyn bör tas till det faktum att mobbning visar sig vara mer vanligt förekommande i de yngre åldrarna än i de äldre. En särskild vikt bör läggas vid att motverka det kränkande språkbruk som finns redan bland yngre elever. I det förebyggande arbetet är de regelbundet återkommande utvecklingssamtalen av mycket stor betydelse. Enkäter till elever och föräldrar kan ge värdefull hjälp vid val av insatser.

För att förebygga mobbning och andra kränkningar är det av avgörande betydelse att skolan allmänt verkar för ett arbetsklimat där elever och vuxna trivs och kan arbeta tillsammans. Det förutsätter bland annat att eleverna ges reella möjligheter till inflytande och att de vuxna har en samsyn i värdegrundsfrågorna och i sitt förhållningssätt till eleverna.

Samarbete mellan skolorna i frågor som rör arbetet med att motverka mobbning och andra kränkningar menar vi är en dåligt utnyttjad möjlighet till förbättringar. Ytterligare en förutsättning för ett effektivt förbättringsarbete är en systematisk uppföljning och utvärdering av arbetet och de insatser som görs. Här ser vi stora brister och därmed behov av åtgärder.

På detta område, såväl som på många andra, har rektor och skolans övriga ledning ett mycket stort ansvar när det gäller att ta initiativ till och genomföra nödvändiga insatser.

- Det behövs en stadsövergripande policy med grundläggande principer, tydliga ställningstaganden och konkret vägledning för skolornas arbete.

För skolornas arbete med att motverka mobbning och andra former av kränkande behandling menar vi att det idag finns tydliga ställningstaganden och konkret vägledning i de statliga styrdokumenterna tillsammans med Skolverkets ”Allmänna råd”. Vi delar dock revisorerens uppfattning att stadens egna styrdokument i form av skolplan och strategi för elevhälsa alltför vagt tar upp frågor om kränkande behandling. Vi ställer oss därför bakom det som Revisionskontoret uttrycker som ett minimikrav, att det finns ett klart ställningstagande i skolplanen och en konkret vägledning i strategin för elevhälsa vad gäller skolornas viktiga arbete för att motverka alla former av kränkningar. I övrigt anser vi att det måste vara varje skolas ansvar att planera och utforma sitt arbete också på detta område. Staden centralt liksom stadsdelen kan dock ge sitt stöd genom att erbjuda kompetensutveckling på de områden där skolorna önskar detta.

- Det behövs också tydliga riktlinjer för dokumentation och förvaring av handlingar i samband med fall av mobbning och andra kränkningar.

Revisionskontoret ser det som ”synnerligen viktigt” att skolorna kan redovisa sin utredning och vilka åtgärder som har vidtagits i fall av mobbning och andra kränkningar. Förvaltningen har ingen annan uppfattning i denna fråga utan understryker att en noggrann dokumentation är en förutsättning för att elevens intressen ska tillgodoses och för att gjorda insatser ska kunna följas upp och utvärderas.

Vi ser behov av mer tydliga riktlinjer för dokumentation, förvaring och sekretess i samband med fall av kränkningar och ser gärna att detta utarbetas på stadsövergripande nivå. Att döma av revisionsrapporten finns

eventuellt ett fungerande utkast till ett sådant dokument på utbildningsförvaltningen.

- Ny lagstiftning ökar kraven på det förebyggande arbetet och skärper stadens skadeståndsansvar.

I den proposition om förbud mot kränkning och diskriminering som regeringen nyligen presenterat (*Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever, prop. 2005/05:38*) är syftet att med den nya lagen stärka elevernas rättssäkerhet och tydiggöra deras rättigheter samt skolans/huvudmannens skyldigheter. Enligt lagförslaget ska huvudmannen se till att det finns en ”likabehandlingsplan” för varje enskild verksamhet med syfte att motverka alla former av kränkande behandling. Den nya lagen ska också ge barn och elever förbättrade möjligheter till skadestånd.

Det är också förvaltningens uppfattning att den nya lagen, som planeras gälla från och med den 1 april 2006, ökar kraven på det förebyggande arbetet.

- Erfarenheter från forskning och beprövad verksamhet måste ligga till grund för rekommendationer om arbetsmetoder.

Skolorna ska naturligtvis också på detta område ta vara på erfarenheter från forskning och beprövad verksamhet. Vi menar att så sker i skolorna inom vår egen stadsdel. Men här finns anledning och möjligheter att göra mycket mer när det gäller att ta del av nya råd och rön liksom att utbyta erfarenheter med andra skolor, såväl inom landet som utanför. Det är viktigt att skolorna söker sig fram till de mest effektiva metoderna och, inte minst, att arbetet inriktas på att komma åt de grundläggande orsakerna till att någon kränker en annan.

Bilagor

Revisionskontorets revisionsrapport nr 2005:12, ”Skolornas arbete för att motverka mobbning och andra former av kränkande behandling”.